

مقالات و بررسیها

نشریه گروه تحقیقاتی دانشکده الهیات و معارف اسلامی

سال ۱۳۵۴

دفتر ۲۲ - ۲۱

آیین نخستین درس استاد

به منظور تجلیل از دانشیارانی که به مقام استادی می‌رسند اخیراً در دانشگاه تهران مقرراتی خاص وضع گردیده که به نام «آیین نخستین درس استاد» نامیده شده است. براساس این آیین می‌بایستی نخستین درسی که دانشیاران در مقام استادی ایراد می‌کنند ضمن تشریفات صورت گیرد که در آن علاوه بر دانشجویان عده‌ای از استادان و دانشمندان و رؤسای دانشکده‌ها و مدیران گروه‌های آموزشی و تحقیقاتی مشابه با حضور رئیس دانشگاه و دانشکده با لباس استادی شرکت نمایند. چون در نیمسال دوم سال تحصیلی جاری دوتن از دانشیاران دانشکده الهیات به مقام استادی نائل شده بودند لذا در تاریخ ۱۳۵۴/۲/۸ طبق دعوت قبلی در اجرای «آیین نخستین درس استاد» مجلسی تشکیل گردید که در آن علاوه بر استادان دانشگاه عده‌ای از اهل علم و فضلای دانشمندان نیز شرکت کرده بودند. در آغاز جلسه ریاست دانشکده الهیات بیاناتی به این شرح ایراد کردند.

جناب آقای رئیس دانشگاه ، استادان ارجمند ، خانمها و آقایان محترم :
از اینکه دعوت دانشکده الهیات را پذیرفته و در این مجلس
که برای بزرگداشت دو تن از همکاران ما که اخیراً به مقام استادی
نائل شده‌اند شرکت فرموده‌اند کمال تشکر را دارم .

آیین نخستین درس استاد که اخیراً به پیشنهاد جناب آقای
رئیس دانشگاه بتصویب شورای دانشگاه رسیده و نخستین بار است که
در دانشکده الهیات و معارف اسلامی به اجرا در می‌آید یکی از
قدمهای بسیار مفید و ارزنده‌ای است که در راه تجلیل از مقام مریبان
جامعه در کشور ما برداشته می‌شود و این امید هست که اگر در آینده
هم به خوبی و بدان صورت که منظور نظر بوده اجرا شود ، اثری نیک
در پیشرفت علم و دانش و تشویق دانشمندان و محققان داشته باشد .
اینکه وقتی یکی از رهروان طریق علم و معرفت در رشته خود بمقام
استادی برسد ، استادان با سابقه و پیشگام برای تأیید وی در مجلس
درس او حاضر شوند و باین کار برشایستگی علمی و اخلاقی او صحه
بگذارند ، در فرهنگ قدیم ما بی‌سابقه نیست ، در گذشته هم وقتی
یکی از شاگردان مبرز استادی ، بمقامی میرسید که خود به تنهایی
می‌توانست مجلس درسی تشکیل دهد و شاگردانی تربیت کند ، استاد
در یکی از روزها در مجلس درس او حاضر می‌شد و این بمنزله تأیید
اهلیت و شخصیت او بود . آیین نخستین درس استاد اگر با این صورت
الهامی از سنت‌های قدیم ایران نباشد لااقل نوعی استمرار و یا احیاء
همان سنت است ، البته با آیینی نو و بصورتی تنظیم یافته و در قلمروی
گسترده‌تر و وسیع‌تر بدانگونه که درخور پیشرفتهای علمی و نیاز عصر
حاضر است . بنابراین دانشکده الهیات از دو جهت برخوردار فرض می‌داند
که از این اقدام دانشگاه تهران سپاسگزار باشد ، یکی از لحاظ احیاء

این سنت خوب قدیمی که هیأت‌های آموزشی و پژوهشی در دانشکده‌های الهیات خود یکی از حافظان سنت‌های نیک گذشته است و دیگر از آن جهت که دانشکده‌هایی از نوع دانشکده‌های الهیات که مستقیماً در مسیر رفع نیازهای مادی جامعه قرار ندارند و از این رو کمتر کارشان مورد ارزیابی یا توجه و اهتمام قرار می‌گیرد، احتیاج بیشتری به تشویق و توجه دارند بخصوص طبقه جوان که برای شکفتن استعدادهایشان بی‌نیاز از توجه و تشویق نخواهند بود در دورانی که در جامعه‌ای تحولی، صنعتی و اقتصادی صورت می‌گیرد و آن جامعه برای زندگی بهتر و مرفه‌تری تلاش می‌کند قهراً نیازهای مادی جامعه افزایش خواهد یافت و رفع آن نیازسندیها توجه بیشتری را به خود معطوف خواهد ساخت و در این حالت چه بسا که فرهنگ جامعه نا هم‌آهنگ گردد و این امر به سلامت جامعه زیان رساند. در چنین دوره‌هایی دانشگاهها و همه مراکزی که با علم و اندیشه سروکار دارند باید وظیفه‌ای سنگین‌تر و مهمتر از مواقع عادی برعهده گیرند زیرا این برعهده این مراکز است که پیوسته پیشرفت علمی و معنوی جامعه را با تحولات مادی و صنعتی آن هماهنگ سازند تا بدان حد که تعادل جامعه حفظ شود و پیشرفت یک قسمت باعث عقب ماندن قسمتهای دیگر نگردد، و جای خوشوقتی است که دانشگاه تهران که پیوسته مددکار و الهام بخش سایر مراکز علمی کشور بوده به این رسالت خود وقوف کامل دارد و در ادای این رسالت چه از راه استوار داشتن پایه‌های علمی در این جامعه‌ی در حال تحول و چه از راه تشویق علما و دانشمندان و مربیان کشور و آماده ساختن وسائل کار آنها از هیچگونه سعی و کوششی دریغ نمی‌کند و وضع این آیین نیز یکی از آن راهها است.

قاعده براین است که برای نخستین درس هر استاد مجلس

خاصی تشکیل شود. ولی چون در مدت زمانی که دانشکده الهیات در صدد تشکیل این مجلس بود دو تن از همکاران ما به مقام استادی نائل شدند به این جهت به صلاح دید خود آقایان تصمیم بر این گرفته شد که درس هر دو استاد در یک جلسه که همین جلسه امروز باشد ایراد گردد و این امر ایجاب می کرد که وقت مقرر برای درس هر یک از آقایان به نصف کاهش یابد تا از حوصله مجلس خارج نگردد، و اگر آقایان در بیان مطالب درس خود به اختصار می کوشند به همین علت است.

دو تن همکار ما یکی آقای دکتر ابوالقاسم گرگی استاد و مدیر سابق گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی است و دیگری آقای دکتر ابوالقاسم اجتهادی استاد و مدیر گروه فرهنگ و تمدن اسلامی.

آقای دکتر گرگی پس از ختم تحصیلات مقدماتی و طی مراحل در مدارس علوم قدیمه مدت هشت سال در نجف اشرف به ادامه تحصیل در علوم اسلامی پرداختند و برای ادامه تحصیل به دوره لیسانس دانشکده الهیات وارد شدند و در ظرف ده سال دوره لیسانس تا دکتری را در همین دانشکده طی کردند و پس از گذراندن پایان نامه دکتری که با درجه ممتاز پذیرفته شد در سال ۱۳۴۲ به استادیاری همین دانشکده برگزیده شدند و پس از طی مراحل استادیاری و دانشیاری در مدتی بیش از ده سال در سال ۱۳۵۳ بمقام استادی این دانشکده برگزیده شدند آقای دکتر گرگی از استادان فاضل و سخت کوش دانشکده هستند و کارهای علمی متعددی دارند که ذکر همه آنها موجب اطاله کلام می گردد، این کارها متنوع و مختلف است از تحقیق و تصحیح متنهای قدیمی و تألیف کتاب و مقالات تحقیقی گرفته تا سخنرانیهای علمی در کنگره ها و سمینارها در دانشکده و چه در خارج آن و چون شرح حال ایشان و آثارشان چاپ خواهد شد

بیش از این به معرفی ایشان نمی پردازیم، موضوع درس ایشان در این جلسه «تحقیقی در قیاس استنباط» است.

دوست دیگر ما آقای دکتر ابولقاسم اجتهادی، ایشان دوره لیسانس را در دانشکده هیات تهران و دوره دکتری را در دانشکده هیات آنکارا گذراندند. پس از اخذ درجه دکتری مدت ۵ سال در دانشگاه آنکارا بتدریس پرداختند و پس از بازگشت به ایران به دانشیاری دانشکده هیات و معارف اسلامی تهران برگزیده شدند و در سال ۱۳۴۹ برای استفاده از یک فرصت مطالعاتی بمدت یک سال و چند ماه بکشور انگلستان عزیمت کردند و در آنجا در بخش خاورشناسی دانشگاه کمبریج بمطالعه پرداختند و عضویت دوکالج از دانشگاه کمبریج و دانشگاه اکسفورد را تحصیل کردند و پس از مراجعت بایران در اسفند ۱۳۵۱ به مدیریت گروه فرهنگ و تمدن اسلامی دانشکده هیات انتخاب شدند و هنوز هم در این مقام هستند و در سال ۱۳۵۳ به مقام استادی ارتقاء یافتند. آقای دکتر اجتهادی در رشته خود دارای آثار ارزنده ای هستند که برخی به صورت کتاب و بعضی به صورت مقاله منتشر شده و پاره ای نیز به صورت کنفرانس در سمینارهای علمی ایراد شده و فهرست آنها نیز با شرح حالشان بعداً چاپ خواهد گردید. موضوع درس امروز ایشان «تحقیقی درباره اخبار حجة الوداع» است که به موقع ایراد خواهند کرد و پیش از آنکه آقایان به ایراد درس خود بپردازند از ریاست محترم دانشگاه تقاضا دارم به اینجا تشریف بیاورند و به این مناسبت بیاناتی ایراد بفرمایند که خود موجب مزید خوشحالی و دلگرمی همکاران ما و مورد استفاده همه حاضران در این مجلس خواهد بود.

مکرمی